

KUGA

Osobe:

ON Muškarac, star 30-50 godina

ONA Žena, stara 30-50 godina

Kafić kraj mora. Stolovi sa šarenim suncobranima i stolicama. Platnena tenda na pruge. Zastave. Jarko sunce. S vremena na vrijeme čuju se krici galeba i zabavna muzika udaljenog orkestra.

(**ON** ulazi noseći malenu putnu torbu i novine. Sjeda za stol, vadi termosicu i šalice i stavlja ih na stol. Počinje listati novine. Čita. Dok čita, **ONA** ulazi i sjeda za isti stol. Drži letak. Oboje nose ljetnu odjeću. Možda nose i sunčane naočale).

ON: Je li ti dosta vrućine? Najavili su da će porasti na trideset pet stupnjeva tijekom dana.

ONA: Takva vrućina nam nije potrebna. Što se ne spusti na minus trideset pet pa da potamani žohare i buhe? Upravo im ovakvo vrijeme pogoduje za razmnožavanje.

ON: Dakle, nisu te zadržali?

ONA: Ne. Postavili su kordon oko stanične zgrade, no kada sam pokazala iskaznicu, pustili su me da prođem.

ON: Očigledno očekuju još jedan prepuni vlak sa sjevera.

ONA: Vjerojatno. No zašto ljudi bježe ovamo? Pokraj mora nije zdravije nego u unutrašnjosti. Zapravo, sasvim je obratno, zbog štakora s brodova.

ON: Ljudi jednostavno počinju paničariti i razmišljati o bijegu, a morska obala je uvijek izgledala privlačnijom i zdravijom nego unutrašnjost ... Rastu neredi, zar ne? Ljudi lutaju amo-tamo i šire zarazu. Bog zna što će se zbiti, ako vrlo skoro ne nađu lijek ... Možda će početi strijeljati ljude na ulicama kao pse lutalice ... Na kraju će Sanitari Odredi zatvoriti svakoga tko privuće na sebe pažnju ... (Nalijeva kavu.) ... A mi sjedimo ovdje, na suncu, pijemo kavu, uz glazbu orkestra u daljini, dok kuga divlja oko nas. Objasni mi kako tijelo može uživati u kavi dok um razmišlja o kugi.

ONA: Ne znam. Ali znam, da moraju osigurati da se voda prokuhava! ... Postoji li drugo rješenje? Bespomoćni smo promijeniti stvari, pa kakvo onda drugo rješenje postoji da se dalje živi koliko je moguće normalnije?

ON: Pa ... tako mislimo ti i ja, no većina ne razmišlja na takav način. Sve više i više ljudi se

počinje raspadati. Prijavljaju susjeda za prikrivanje simptoma. Djeca čak izvještavaju nadležne o vlastitim roditeljima! Svi su nervozni. Stvari se razvijaju tako da svatko, tko privuće nečiju pozornost na sebe, privlači na sebe i sumnju. Možda će na kraju linčovati ljude zbog toga što nose crvenu frizuru ili plavu košulju!

ONA: Da, u pravu si ... a toliko kultova, obreda i ceremonija ... Svaki dan se pojavljuje nešto novo. Prema sadašnjim okolnostima to je razumljivo, ali kakva korist od toga? Kakva korist vidjeti zagonetne znakove na nebu dok je jedino što trebamo pronalaženje protuotrova?

ON: Jesi li čitala jutrošnje novine? O događaju na sjeveru? O Šibačima! Nisu zadovoljni jednostavnim stajanjem na ulicama i šibanjem sebe samih čavlina i bičevima. Sad objavljuju da nisu obična bića, koja pokorom plaćaju zbog svojih grijeha, nego da su vojska svetaca ... svetaca, koji namjeravaju preuzeti upravljanje zemljom do kraja tisućljeća. Ciljaju na nadnaravne moći. Kažu, da mogu istjerati đavole iz ljudi, izliječiti bolesnike i oživjeti mrtve. Jedan od njih je čak objavio, da se i sam već dignuo iz mrtvih! ...I ne samo to, oni lutaju od mjesta do mjesta privlačeći mnoštvo naroda, i tako još djelotvornije šire pošast. Milicija ulaže sve napore da bi ušla u trag njihovim pristašama.

ONA: Hajde ... pogledaj ovo. (Pokazuje letak).

ON: (Čita na glas) "Osvetnici Božjih Svetaca su među nama. Osvetnici se pojavljuju među nama kao kazna. Božja srdžba jednako će sustići svakog griješnika. Pripremi se za susret s Osvetnikom, kojeg ti je Bog namijenio. On može biti muškarac ili žena pokraj tebe dok čitaš ove riječi". ... Potpuno ludi ljudi ... Nadajmo se da neće postati previše moćni.

(Tiho dopire glazba udaljenog orkestra.)

ONA: Jedan od mojih kolega prestao je raditi u knjižnici, jer je morao pomoći organizirati dvadesetčetverosatno molitveno okupljanje za naše spasenje ... Pretpostavljam da, ukoliko se suočavamo sa smrtonosnom bolesti, protiv koje nema lijeka pa čak ni nada da će se lijek pronaći, tada svakakvo ponašanje postaje više-manje normalnim ... U sadašnjoj situaciji sve se svodi na način života, zar ne? Može se birati ... ili se prepustiti da te vuku do ruba bunara, glasno prosvjedujući protiv životne nepravde, a onda da te bace u bunar ... ili sam pješice stići do ruba bunara i spustiti se u mrak ljestvama, u tišini, ne jadikujući, i s nešto dostojanstva. Rezultat obojega je isti ... Razlika je u stilu.

ON: U pravu si. Pretpostavljam da je to što nas razlikuje od kunića i konja činjenica, da mi smatramo kako je stil važan ... (Pauza. Pije kavu.) ... Pokušao sam nam nabaviti tvoje najomiljenije medenjake, no rasprodani su. Stigao sam malo prekasno.

(Pauza. S udaljenosti se čuje zanosan nastup govornika preko razglasa. Ne razabiru se riječi.)

ON: Slušaj to! Još jedan koji objavljuje Posljednji Sud ... To su ljudi koji više ne mogu podnositi život, i ljute se zbog toga, što ne mogu zaboraviti kako su još živi.

(Pauza).

ON: Pamtiš li onaj dan, kada smo se sreli? Tamo na otoku? Kakav krasan dan! Dijelili smo isti stol, na kome su bili prostrti plavi i bijeli stolnjak. Tada smo uspjeli nabaviti medenjake ... Sjećam se da nas je odsjaj sunca na moru gotovo oslijepio.

ONA: Da ... A to se zbilo prije samo šest mjeseci. Tada smo se oboje trudili prihvatiti vijesti o našim obiteljima ... Mislila sam tada da neću preživjeti, ne budem li više nikada vidjela svoju djecu.

ON: Pa, sada bar znaš da su ostali na sigurnom u inozemstva, iako do njih ne možeš. Po sadašnjim prilikama, bolje da ste razdvojeni jedni od drugih, zar ne?

ONA: Da, u pravu si. Kuga ipak ne ostaje samo na jednom mjestu. Možda će i do njih jednom doći. Ne mogu ne misliti o tome ... na neki način tebi je lakše živjeti, jer si već sve izgubio.

(Pauza. Udaljeni glas i glazba još odzvanjaju.)

ONA: Pamtiš li naše rasprave o tome što učiniti kada kuga dođe do nas? Neki su smatrali da je tada jedino rješenje uteći.

ON: Da, zar da ostanemo i suočimo se s njom? Oduprijeti se ili popustiti joj? Oduprijeti se uništenju? Oduprijeti se razaranju svega što je ljudsko ... savijesti ... nježnosti ... sposobnosti čuđenja? Da, sjećam se.

ONA: Već smo tada predvidjeli da će sve ljudsko biti uništeno nerazumnom bakterijom ... da ništa neće ostati od naših obitelji ili od svega što daje smisao našim životima ... od znanosti ... književnosti ... glazbe ... Sve će nestati u metežu ... porušeno od strane lutajućih luđaka, koji žive kao štakori s kugom u sobama, gdje su nekada ljudi zalijevali cvijeće i održavali rođendanska slavlja za djecu ... To smo predvidjeli, i to se sada očituje.

(Pauza)

ON: (Pozdravlja prolaznika izvan scene.)

Dobar dan! ... Da! ... Vrlo je vruće danas ... Da ... Nadajmo se tome! Bok!

(Pauza dok čeka prolazak osobe.)

ON: Evo je, svaki dan se penje do groblja noseći tu košaru.

ONA: Je li to ona koja svaki dan ide na groblje i sjedi cijelo popodne kraj muževljeva groba?

ON: Da, ona je. U košari nosi vruću vodu, čajnik, šalicu i tanjurić. Sjedne kraj groba, ponekad i na sam grob, i pije čaj. Sjedi tamo svako popodne, tri ili četiri sata.

ONA: Što radi?

ON: Komunicira s umrlim. Radi tako svakodnevno, od kada joj je muž umro ... a zbilo se to prije više od godinu dana ... Naravno, tada su još dobivali lijesove. Danas više ne uspijevaju proizvesti lijesove dovoljno brzo.

ONA: Što li ima reći mrtvacu, čime može ispuniti toliko vremena?

ON: To se zove “neizlječiva žalost”. Drugi je naziv “neugasla ljutnja”. Ona sada lije na njegov grob gnjev i prijezir, koji su se nakupili tijekom četrdeset godina. Gnjev zbog njegove pretpostavke, da bi morala oblikovati svoj život prema njegovim željama, a prijezir prema sebi samoj zbog toga, što je dozvolila da se to dogodi ...

U svakom slučaju, ona sada svodi računicu. Mora izvaditi štedne knjižice, odložiti ih na stol i raspraviti računicu, dio po dio. Ostaje joj mnogo toga za uraditi. Vjerojatno dovoljno mnogo, da se time bavi svako poslijepodne tijekom ostatka života.

ONA: Pa kako znaš da stvari tako stoje?

ON: Po mom mišljenju, iza dobra odnosa ne bi ostalo toliko nesvršena posla. Dobar bi odnos dopustio, da jedan drugoga ostavi na miru nakon smrti. No ovo je dvoje iza sebe ostavilo toliko neizražena života, da ona lebdi u zraku iznad svega kao energija, energija koja mora nekako izaći napolje. No, u svakom slučaju, to joj pomaže provoditi dane. Mi svi trebamo pomoć za provoditi dane ... Pomoć kakva je njeno sjedenje i ispijanje kave. Nekada, prije kugina vremena, pijenje kave je bilo ugodna i ništa više. Ali sada pijemo kavu “kao i obično”; upravo je to “kao i obično” ono što je danas važno. Ne radi se o prkošenju kugi. Kako se može prokositi neizbježnome? Jednostavno, “kao i obično” je jedino što nam je sada preostalo.

(Zvuk udaljenog orkestra.)

ONA: Da ... to je jedino što je preostalo. Dok se sve raspada, jedino sredstvo obrane je navika. Nastavljam svoj posao u knjižnici ... pospremam knjige, preispitujem popise, aktualiziram zalihe, premda nitko više ne dolazi posuđivati knjige, jer knjige prenose kugu. A ti nastavljaš svoj prevodilački rad, iako prijevodi nikada neće biti tiskani i nitko ih nikada neće čitati. Može se obrazlagati da je to besmisleno, apsurdno. Ali upravo takvi poslovi odgovaraju ljudima kakvi smo mi u sadašnjim okolnostima.

(Udaljeni razgovor prestaje.)

ON: Kuga nas želi preobraziti u bjeGUNCE, koji bježe od mjesta do mjesta, uvijek gledajući unatrag, preko ramena, provjeravajući koliko nam se približila. Ti i ja smo našli nešto bolje od toga. Jednostavno sjedimo za stolom i smireno razgovaramo.

(Pauza)

ONA: Pričalo se jučer u knjižnici o zamisli, da neki miomirisni djeluju protiv kuge ... jasmin, tamjan, ružmarin, smreka.

ON: Kugi to ne imponira! Ipak, slažem se što se tiče mirisa smreke ... to je nešto nezaboravno. Tek njen komadić mirisom ispunjava cijelu sobu.

ONA: Grmovi smreke uvijek se čine tako mršavima i otrcanima, zar ne? Ako ih obuhvatiš, odbijaju te svojim iglicama. Treba im prostora.

ON: Da, treba im prostora. Izadeš iz šume i ne vidiš ništa drugo osim kamenja i plitke, škrte zemlje. A kad tamo, smreke rastu na stijeni!

(Zvuk udaljene eksplozije. On pogleda na ručni sat.)

ON: Na vrijeme! Točno u sekundu! Eto što se još uvijek uspijeva napraviti. Pucati iz topa svaki sat ... jer neki misle da barut pročišćuje zrak!

ONA: Ne čudimo se tome. Ljudi se hvataju slamke, čak i kada znaju da to nije djelotvorno.

ON: Da ... Gradsko Vijeće susretljivo ispunjava sve takve, čak i najčudnije zahtjeve, samo da se izbjegne metež ... što god, samo da se izbjegne panika.

(On se obraća drugom prolazniku izvan scene.)

Zdravo! ... Kako je supruga? ... Dobro ... da, hvala ... Da, vruće je danas ... prevruće za mene ... Hvala ... također ... Svako dobro! Do viđenja!

ONA: Ide na poštu, zar ne?

ON: Da. Još se uvijek time bavi. Svaki dan ide na poštu da provjeri jesu li pristigle novosti o njegovoj molbi za patentiranje izuma. Zamisli! ... U današnje vrijeme, kada se svaki vladin resor u potpunosti bavi kriznim planiranjem! Ne može prihvatiti da se nitko ne zanima za njega ili za rezultate njegova cjeloživotnog rada. Ne može ni sada odustati od toga. Ne može

skinuti s leđa teret toga pronalaska. Mora ga uvijek nositi na leđima do kraja života.

ONA: Razumljivo, zar ne?

ON: Razumljivo.

ONA: Vlastita priča može sve više i više pritiskati leđa kako se približavamo kraju ... ako ne shvatimo kako da si skinemo teret ... Dok se sada osvrćem na vlastiti život prije kugina vremena, sjećam se toga osjećaja opterećenosti. Sve je u tom životu imalo vlastitu težnu. I sve u njemu baca vlastitu sjenku ... Ne pita se samoga sebe o značenju nečega. Ne pita se o tome, što stoji mimo a što iza nečega. Sve je samo po sebi očigledno. Iza te očiglednosti ne stoji ništa osim zaborava. Kuga nam ništa ne obećava. Ništa ne daje. Kuga je dvodimenzionalna. Može se izabrati ... može se život posvetiti površnom promatranju i ničemu više od toga, ili se može do u detalje ispitivati život mikroskopom, da bi se prodrlo u dubine i otkrilo tajne Prirode ... u oba slučaja, rezultat je isti. Neznanje i znanje vode do istog rezultata ... Tijekom života to nisam shvaćala. Ali sada, znajući to, osjećam se mnogo laganijom nego što sam se ikada osjećala ... tako laganom ... tako rasterećenom ... kao leptir koji lebdi na ljetnom povjetarcu.

ON: Meni je kuga napravila mjesta. Rodio sam se kilometar odavde ... tamo ... pored crkve ... Kada mi je bilo dvadeset godina, pošao sam u svijet tražiti sreću, da tako kažem, i nisam se vratio do prije šest mjeseci, odnosno nakon smrti moje obitelji Odmah po povratku šetao sam brežuljcima i promatrao žute cvjetove štipavca i slušao pjev ševa. Jednoga dana popeo sam se na obronak, prošao pored mlina, i šetao seoskim putem, uz koji je stajala visoka ograda, ograda višlja od mene. Ta je ograda zasigurno stajala tamo stoljećima. Bila je napravljen od vrba s obale, jednako kao i mnoge druge ograde u tom dijelu zemlje. Kao dijete često sam stajao pred tom ogradom i očima slijedio nepravilne linije između kamenova. Tijekom moga odsustva često sam razmišljao o tom zidu ... No, kao što rekoh, popeo sam se na obronak ... Stajao sam pred zidom, možda dva metra od njega, stajao promatrajući ga, isto kao što sam činio dok sam bio dijete ... no iznenada, bez da se išta drugo zbilo, zid se srušio. Nikoga nije bilo tamo osim mene. Zid se jednostavno srušio ... Bilo je to uznemirujuće ... Ali po prvi puta u mom životu vidio sam ono što se nalazilo iza njega.

(Pauza)

ONA: Da ... Da se pokaže neka stvar, često se mora ukloniti nešto drugo što se nalazi u vidokrugu ... Može se dogoditi da se i ocean mora isušiti. Upravo sam to ja činila tijekom proteklih šest mjeseci ... isušivala sam cijeli ocean. I dok se šum valova stišavao, mogla sam, po prvi puta u mom životu, osluškiivati.

ON: I što si čula dok si osluškiivala?

ONA: To što sam čula, bio je užasavajući zvuk lomljave. Lomljave koju sam nazvala “moj život”. To što sam nazvala “mojim životom” bio je zapravo neprekidni krik, koji nitko, čak ni ja sama, nikada prije nisam začula. No sada ga čujem. Taj krik je dječji glas ... glas onoga djeteta kome je bilo namijenjeno da budem ja, ali kome nisu dozvolili da se rodi. I sada taj krik izliječe iz mene. Ispuštam ga da ispunim svemir. Kuga ga je ispustila. Ogromna ljutnja i strah toga djeteta već putuju ka najudaljenijoj planeti, i ništa ih ne može zaustaviti, čak i da me samu kuga pokosi sutra ... Taj je krik suprotnost smrti. Osoba kojoj je namijenjeno da bude to dijete, najzad se rodila. A rodila ju je kuga.

(Zvuk udaljenog orkestra.)

(Pauza)

ON: Pogledaj onog jastreba ... Uvijek stoji na istom mjestu u odnosu na zemlju usprkos tome što vjetar puše tako hirovito. Kako je to moguće?

(Pauza)

Kuga nije nešto što nam dolazi izvana. Smrt i bolest koje vidimo oko nas su samo vatra, koja pali suhe grane. Prava je kuga nešto u nama samima. Jedini način da joj se suprotstavimo je izvući zaključak i razumijeti ga. Da bi se to učinilo potreban je prostor. U uobičajenom životu ima malo prostora. Prošlost i budućnost pritišću nas s obje strane kao škrip. Jedva uspijevamo pokretati udove. Bolno je to, ali si ne možemo prikazati alternativu ... Zbiva se tako s vremena na vrijeme tijekom života, da nešto podriva temelje ... kao što nam sada čini kuga ... a škrip se olabavljuje ... Prošlost i budućnost nestaju, i iznenada nam ostaje samo sadašnjost. Nemamo više mnogo vremena, ali dobivamo prostor ... bezgranični prostor, u kome možemo istraživati i tražiti. A ako tražimo, i naći ćemo. I radi toga, što se prostor ne odnosi na prošlost ili na budućnost, u njemu nema smrti ...

ONA: I jesi li našao nešto svojim traženjem?

ON: Da. Našao sam da je svaka stvar koja postoji, svako djelo i svaki događaj koji se zbije, jedinstven. Sjenka tvoje ruke na stolu, oblik onih kamenčića na pločniku, odsjaj sunca na jednom posebnom valu na moru, sve se to događa jednom i samo jednom u povijesti svemira, a ti i ja smo jedina bića u vječnosti, koji smo ih svijesni. I shvaćam, da je moj život, zbog toga što mi je omogućio da to shvatim, čudesno uspješan i savršen.

(Brodsko sirena tuli.)

ON: Dolazi još jedan brod. Bit će nereda na pristaništu. Nagužvat će se tamo ljudi kao mravi. Bilo bi dobro da pođemo kući. Možda će Sanitarni Odredi krenuti u patrolu tražeći doseljenike. Ti Odredi postaju sve nervozniji i nervozniji. Sigurnije je kod kuće kada brod

stiže.

(Počinje pakirati termosicu i šalice.)

ON: Pa ... vidimo se sutra u isto vrijeme, kao i obično.

ONA: Ne ... Neću doći sutra. Nećemo se više sresti. Radi se o maloj pjegi na koži.

(Pauza. On postaje svijestan značenja njenih riječi.)

ON: Razumijem ... Da ... razumijem.

ONA: Da ... šteta ... ali tako je.

ON: To znači da ni meni ne preostaje mnogo vremena.

ONA: Vjerojatno.

(Pauza).

ONA: Ne govorimo više. Razumijemo se. Ne smije se zahtijevati više od života.

ON: U pravu si. Ne smije se zahtijevati više ... Prošećimo opet plažom i pogledajmo more. Plima upravo sada nadolazi, čini mi se.

ONA: Da ... učinimo tako. Pođimo promatrati more.

(Izlaze zajedno.)

KRAJ

Izvorno na esperantu napisao: Harold Brown
Prijevod na hrvatski: Josip Pleadin